

עמק השבוע

גליון קלא

שנה ג

שבת ראש השנה תשפ"ז והימים שסביבותיה

עיונים וביאורים במהות ימי השבוע
מאת הרב הג' ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א
מחבר סדרת הספרים גיעת ראובן, עמקי ראובן, מנחת ראובן ומעיינת ראובן

מחלוקת התלמודין למה אין תוקעים בשבת

הגמ' הא דאין תוקעים שופר בשבת הוא גזירה מדרבנן.

אבל עיין בירושלמי שם דמבואר דהוא דין דאורייתא דאין תוקעים בשבת. וכ"ה במדרש רבה ויקרא כ"ט:י"ב. [וכן עי' בירושלמי בסוכה שנקט דאין נוטלים לולב בשבת מדאורייתא, וכן עי' בירושלמי במגילה שנקט טעמא אחרינא דאין קוראים המגילה בשבת, משום איסור קריאת כתובים בשבת. ומבואר מכל זה דהירושלמי לא ס"ל טעמא דגזירה דרבה.]

מדאורייתא היא במקדש היכי תקעינן ועוד הא לאו מלאכה היא דאצטריך קרא למעוטי דתנא דבי שמואל כל מלאכת עבודה לא תעשו יצתה תקיעת שופר ורדיית הפת שהיא חכמה ואינה מלאכה אלא אמר רבא מדאורייתא מישרא שרי ורבנן הוא דגזור ביה כדרבה דאמר רבה הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל הבקי ללמוד ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה. הרי למסקנת

עיין בריש פ"ד דמס' ראש השנה דאיתא משנה יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה משחרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו תוקעין בכל מקום שיש בו בית דין וכו' גמרא מנא הני מילי אמר רבי לוי בר לחמא אמר רבי חמא בר חנינא כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת כאן ביום טוב שחל להיות בחול אמר רבא אי

מהו הנפק"מ בין הבבלי והירושלמי

דמדאורייתא שפיר תוקעים ורק משום גזירה אין תוקעים. וצע"ע בזה. ואפשר דנפק"מ אם הוי חילול שבת לתקוע בשופר בראש השנה שחל להיות בשבת, דלפי הבבלי זהו חילול שבת ככל השבותים (ואם עושה כן בפרהסיא הוי מומר לכל התורה כולה לפי הצד דגם אם עושה איסור דרבנן נעשה מומר לכל התורה), ולפי הירושלמי י"ל דאין זה חילול שבת, ורק הוי גזה"כ לפטור מהאי מצוה.

לתקוע בבית דין דלית בזה איסור דאורייתא לכ"ע, וא"כ צע"ע מהו הנפק"מ בין התלמודין.

ויל"ע אם נפק"מ לגבי חקירת האחרונים לגבי אם תקע בשוגג בשבת האם חשיב חפצא דתקיעת שופר ושוב אינו מברך שהחיינו ביום ראשון, דלפי הירושלמי לא חשיב חפצא דתקיעת שופר כלל כיון דמדאורייתא אין תוקעים בשבת, ולפי הבבלי חשיב חפצא דתקיעת שופר כיון

הנה יל"ע מהו הנפק"מ בזה בין הבבלי והירושלמי, דהיינו מהו הנפק"מ בין אם אין תוקעים בשבת מדאורייתא או מדרבנן. אפשר דנפק"מ הא מיהא לגבי הלכות שבת גם בשאר שבתות השנה, דאפשר דמבואר בירושלמי שיש איסור דאורייתא לתקוע שופר בכל שבת, והבבלי חולק על זה. [וצע"ע בזה בדעת הירושלמי מה יכול להיות האיסור דאורייתא, עי' בפנ"י בסוגיא.] אבל אפשר דמוכח מהא שתקנו אחר החורבן

האם קיי"ל כהבבלי או כהירושלמי

ואין הכל בקיאים לתקוע. עכ"ל. ועי' בשו"ע או"ח סימן תקפ"ח ס"ה דאיתא וז"ל י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר, עכ"ל, ועיי"ש במ"ב ס"ק י"ג דאיתא וז"ל אין תוקעין בשופר גזירה שמא יטלנו בידו לילך אצל בקי

שתוקעין יבא עשה של תורה וידחה שבות של דבריהם ולמה אין תוקעין גזירה שמא יטלנו בידו ויוליכנו למי שיתקע לו ויעבידנו ארבע אמות ברשות הרבים או מוציאו מרשות לרשות ויבא לידי איסור סקילה שהכל חייבים בתקיעה

ויל"ע האם קיי"ל בזה כהבבלי או כהירושלמי. ועי' ברמב"ם בפ"ב מהל' שופר ה"ו דאיתא וז"ל יום טוב של ראש השנה שחל להיות בשבת אין תוקעין בשופר בכל מקום אף על פי שהתקיעה משום שבות ומן הדין היה

ללמוד ויעבינו ד"א בר"ה. עכ"ל. הרי מבואר דקיי"ל כהבבלי.

אולם לפ"ז פשוט דקשה, דלמה בסדר התפילה שלנו יש שינוי בין שבת לחול, דבחול אומרים "יום תרועה" ובשבת אומרים "זכרון תרועה", הרי לפי הבבלי

למסקנת הגמ' אין זה הפירוש בהשינוי בין שני הפסוקים.

וי"ל דעי' במסכת סופרים פרק י"ט ה"ח דאיתא אם חלה ראש השנה להיות בשבת אינו אומר יום תרועה אלא זכרון תרועה

לפי שאין תקיעת שופר דוחה את השבת בגבולין משום גזירה. הרי מפורש במסת סופרים דאף אם אין תוקעין בשבת משום גזירה עדיין יש לשנות הנוסח בשבת. ושפיר יש מזה מקור לשנות הנוסח אף אם קיי"ל כהבבלי.

טלטול השופר בשבת לצורך גופו

עי' ברמ"א שם בסימן תקפ"ח דאיתא לגבי השופר בשבת וז"ל ואסור לטלטלו אם לא לצורך גופו ומקומו. עכ"ל. ועיי"ש במ"ב ס"ק י"ד דאיתא וז"ל לצורך גופו שרוצה לשאוב בו מים וכה"ג, ודוקא בשבת מותר דכיון דאין

תוקעין לא הוקצה למצותו משא"כ ביו"ט אף שאין איסור טלטול בשופר אפילו כל היום [וכדלקמן בסימן תקצ"ו בט"ז ס"ק ב'] מ"מ להשתמש בו אסור שהרי הוקצה למצותו וכמו לענין אתרוג. עכ"ל.

לפ"ז נמצא שיש "חומרא" לגבי שופר בימות החול יותר מבשבת, דבחול אי אפשר להשתמש בו לאיזה תשמיש אחר כיון דהוקצה למצותו, ובשבת שפיר יכול להשתמש בו לאיזה תשמיש אחר כיון דאין תוקעין.

למה תוקעים בשבת במקדש

הנה מבואר במשנה הנ"ל דרק במדינה אין תוקעים, אבל במקדש תוקעים. והדברים צ"ב, מהו החילוק בזה בין המקדש למדינה. ועי' ברש"י בר"ה שם שכתב דתוקעים במקדש משום דאין שבות במקדש. ויש בזה חידוש, שיש סוברים דרק בשבות השייך למקדש אמרינן דאין שבות במקדש, משא"כ בהאי שבות דלא שייך למקדש כלל. אולם עי' בר"ה דף כו ע"א דמבואר שיש סדר מיוחד לתקיעת שופר במקדש, דרק במקדש תוקעים עם שופר וחצוצרות, וילפינן מקרא "בחצוצרות וקול שופר הריעו לפני המלך ד'", וא"כ יש קיום מיוחד במקדש, וא"כ אפשר דשפיר הוי שבות השייך במיוחד למקדש.

הנה כל זה שייך לומר לפי רש"י שפירש דמקדש היינו המקדש ממש, אבל הרמב"ם פירש דמקדש היינו ירושלים, ובירושלים בודאי ליכא כלל דאין שבות במקדש, וא"כ להרמב"ם הדרא קושיא לדוכתא, למה תוקעים במקדש. ועי' ברמב"ם שם בהלכה ח' דאיתא וז"ל כשגזרו שלא לתקוע בשבת לא גזרו אלא במקום שאין בו בית דין אבל בזמן שהיה המקדש קיים והיה בית דין הגדול בירושלם היו הכל תוקעין בירושלם בשבת כל זמן שבית דין יושבין וכו' ולמה תוקעין בפני בית דין מפני שבית דין זריזין הן ולא יבאו התוקעין להעביר השופר בפניהם ברשות הרבים

שבית דין מזהירין את העם ומודיעין אותן. עכ"ל. הרי דהרמב"ם פירש דירושלים הוא "מקום בית דין הגדול". וא"כ שפיר מובן למה תוקעים במקדש לפי הרמב"ם, דהמקדש הוא מקום בית דין, ובזה ליכא חשש שמא יעבינו כיון דב"ד מודיעים אותם.

אולם לפי הרמב"ם צ"ב לכאורה מאי שנא האי שבות משאר שבותים, דרק בהאי שבות אמרינן דב"ד מודיעים אותם, למה לא אמרינן לגבי שאר שבותים (כגון לרכוב על הבהמה) דמותר בירושלים, מקום בית הגדול, דבית דין מודיעים אותם. וצע"ע בזה.

איך תיקנו לתקוע בבית דין

הנה במשנה שם מבואר דאחרי החורבן תוקעים בבית דין. והדברים נראים תמוהים איך התירו לתקוע בבית דין, הרי אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד חבירו אא"כ גדול הימנו בחכמה ובמנין, וכיון דהב"ד הקדום אסרו לתקוע בכל מקום איך הב"ד המאוחר התירו.

והנה לפי הרמב"ם לא קשה כלל, דגם מעיקרא התירו לתקוע בבית דין, אלא

שמעיקרא רק ירושלים היה חשוב מקום ב"ד, ואחר החורבן מקומות אחרות נחשבו למקום ב"ד, אבל לפי רש"י צ"ב, הרי מעיקרא אסרו לתקוע בכל מקום, ורק במקדש היה מותר משום אין שבות במקדש, וא"כ איך התירו אח"כ לתקוע בבית דין. וצע"ע בזה.

והנה לפי הירושלמי בודאי קשה קושיא זו לכאורה, דכיון שיש דין דאורייתא דאין

תוקעים בשבת איך התירו לתקוע בבית דין. אתמהא. ולכאורה מוכח מזה דגם להירושלמי ליתא לאיסור דאורייתא לתקוע בשבת, ורק שבשבת יש פטור ממצות שופר,

[וא"ת כיון דתוקעים בבית דין, למה אין תוקעים בזה"ז כלל. עי' במפרשים דהיינו משום דבעינן בית דין סמוך, ולית לן כהאי בית דין בזה"ז].

עוד טעמים במפרשים שאין תוקעים בשבת

דלכך בשבת אין תוקעין דביום השבת יפתח, וזה הפתח אינו נכסה ולכך א"צ לתקוע בשבת, והשבת מיוחד ג"כ לבני" ועיקר הכוונה שיהי' התעוררות הרחמים בכחן של בני" עכ"ל.

ועי' בספר פרי צדיק לראש השנה אות ט"ז דאיתא וז"ל דעיקר כונת תקיעת שופר כמו שדברנו (ונתבאר במאמרים הקודמים) לעורר היראה בלב וכמו שנאמר אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו והרמב"ם ז"ל כתב רמז יש בדבר עורו ישנים מתרדמתכם. ובשבת דרשו חכמינו ז"ל (תענית ח' ע"ב) הפסוק יראי שמי על שומרי שבת (כפירוש רש"י) ואין צריך אז לשופר לעורר היראה ולא שייך הטעם עורו ישנים מתרדמתכם. שכל אחד מישראל נופל עליו הפחד בשבת וכמו שאמרו (ירושלמי פ"ד דדמאי) אימת שבת על עם הארץ. עכ"ל.

ובחודש הזה החודש מתכסה כמ"ש חז"ל, והיינו שאין מתגלה זה הפתח שנפתח בכל החדשים וצריכין לעורר ההתחדשות ע"י תקיעת שופר, והאמת כי כל זה הוא לברר כחן של בני" כי גם בהסתלקות כח המיוחד להם כמ"ש החודש הזה לכם, מ"מ גם כשהם בהשתתפות כל האומות יש להם כח לעורר התחדשות ומזה בא אח"כ הארת חג הסוכות וזהו בכסה ליום חגיגנו. כי חק לישראל הוא י"ל באופן הנ"ל כי היא נתינת טעם ע"י שיש כח לישראל להאיר גם במקום הנסתר שנק' חק שאין נגלה הטעם אעפ"כ ידם רב להם, ואמרו חז"ל בשעה שבני" תוקעין בשופר הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, והיינו שרצה הקב"ה שע"י בני" יתעורר הרחמים בעולם, ולכך מתכסה החודש כנ"ל שיצטרכו בני" לבוא למדת הרחמים כדי לזכות בזה לכל העולם כי במדה"ד אין העולם מתקיים, ואפשר

הנה ראיתי במפרשים עוד טעמים דאין תוקעים בשבת. [ואפשר דזהו הביאור להגזה"כ דאין תוקעים בשבת לפי הירושלמי, ולפי הבבלי צ"ל דזהו כמו בכ"מ שיש הרבה טעמים לגזירת חז"ל אף אם רק גילו אחד מהם]. לדוגמא, עיין במצודת דוד להרדב"ז מצוה קי"ב דאיתא וז"ל אין תוקעין בשבת שלא יטעו לומר שיש דין ומקטרגים בשבת, ואנו באים לערבב אותם, ואין הדבר כן כי בשבת הכל שלום ואין שטן ואין פגע רע, ולפיכך אין חותמין בשבת "שומר עמו ישראל", ובמקום שיש ב"ד תוקעין בשבת דב"ד זריזין הם ולא יטעו והם דוגמא עליונה, הבינה עם ב"ד שלה, ואין לדחות המצוה, ודע זה. עכ"ל.

ועיין בשפת אמת לראש השנה שנת תרמ"ה דאיתא וז"ל בפסוק תקעו בחודש שופר כו' דכתיב וביום החודש יפתח,

בענין "שינה" בראש השנה שחל להיות בשבת

הוא משום דהשופר צועק עורו ישנים משינתכם, וא"כ בראש השנה שחל להיות בשבת דליתא לצעקת השופר, אפשר דשפיר יכולים לישון. אבל צע"ע בזה.

ידוע דנוהגים שלא לישון בראש השנה ביום ע"פ הירושלמי.

ויש להוסיף בהאי ספיקא דבב"ח מבואר דהטעם דאין ישנים בראש השנה

הנה יל"ע לגבי הרגיל לישון בכל שבתות השנה, מה יעשה בראש השנה שחל להיות בשבת, דמחז גיסא אם אינו ישן הרי הוא מבטל העונג שבת דשינה, אבל מאידך גיסא

"צדקתך" בראש השנה שחל להיות בשבת

וגם ראש חודש, וכן המנהג הפשוט שלנו, ואי משום יום הדין כבר נתמתקו הדינים אחר תפלת מוסף. עכ"ל.

הנה זהו סימן שלם בשו"ע בענין אם אומרים צדקתך בראש השנה שחל להיות בשבת, ולכאורה יש לקבל מזה התעוררות גדולה לגבי אמירת צדקתך בכללותה.

ויגבה ד' צבאות במשפט והאל הקדוש נקדש בצדקה והי"א ס"ל דהא עכ"פ יו"ט הוא ור"ח. עכ"ל. ועיי"ש בערוך השולחן דאיתא וז"ל אם חל בשבת, כתב הטור בשם רב עמרם שאומרים "צדקתך צדק", דאף שבכל יום טוב אין אומרים, מכל מקום בראש השנה שהוא יום הדין יש לאומרו, ויש אומרים שלא לאומרו, דעל כל פנים יום טוב הוא,

עיין בשו"ע או"ח סימן תקצ"ח דאיתא וז"ל ר"ה שחל להיות בשבת אומרים צדקתך במנחה, הג"ה ויש אומרים שלא לאומרו (ר"ן סר"ה ומנהגים), וכן אנו נוהגים. עכ"ל.

[עיי"ש במ"ב דאיתא וז"ל אומרים צדקתך כיון שהוא יום הדין אומרים צו"ץ משום צדוק הדין שהרי אנו אומרים

דעת תורה

מנחם ראש הישיבה הגאון רבי דוד פיינשטיין שליט"א

כן יכבשו רחמין את כעסך מעלינו (מוסף לראש השנה)

ובתפילת 'אבינו מלכנו' שבחזרת הש"ץ בברכת 'מודים' אנו מבקשים - 'זכר רחמין וקבוש פֶּעֶסֶךָ'. וכן אנו מבקשים בסדר תחנון לשני וחמישי - 'רחמין יכבשו את פֶּעֶסֶךָ מעלינו'. וכן הוא לשון הפייט בסליחות ליום רביעי של עשרת ימי תשובה אות פ"ג - 'קִבְּשׁוּ רַחֲמֵי עֲשׂוֹת רַצוֹנְךָ, כֵּן יִקְבְּשׁוּ רַחֲמֵיךָ אֶת פֶּעֶסֶךָ מֵעַל צִאֲנֶךָ'. ובגמ' ברכות דף ז' ע"א איתא, שהקדוש ברוך הוא מתפלל - 'יהי רצון מלפני, שיכבשו רחמי את כעסי, ויגולו רחמי על מדותי, ואתנהג עם בני במידת רחמים, ואכנס להם לפני משורת הדין', ע"כ.

ועיין בפירוש רש"י בפרשת ואתחנן על הפסוק 'אתה החלוק להקרא את עֶבְרָךְ את גְּדֻלָּךְ ואת יְדֻךְ הַחֲזָקָה', וזה לשונו - 'הַחֲזָקָה', שאתה כובש ברחמים את מידת הדין החזקה, ע"כ. ומקורו ב'ספרי' פרשת פינחס פיסקא קל"ד - 'החזקה', שאתה כובש ברחמים את מידת הדין, שנאמר 'מי אל כמוך נושא עון ועובר על פשע', ואומר 'שִׁבְּבוּ יְרֵמֵנוּ יְקִבְּשׁוּ עֲוֹנוֹתֵינוּ וגו'', ע"כ.

ונראה הביאור בזה, על פי דברי רש"י בריש פרשת בראשית, שבתחילה עלה במחשבה לכרוז את העולם במידת הדין, אלא שראה שאין העולם מתקיים בהנהגה של מידת הדין, ולכן הקדים מידת רחמים ושיטתה למידת הדין, ע"ש. והיינו, דמעתם צורת הבריאה הוא שיהא העולם מתנהג במידת הדין, ולכן אילו היה אפשר שיתקיים העולם במידת הדין, לא היה מתנהג במידת הרחמים כלל, ורק דמכיון שראה הקדוש ברוך הוא שאין העולם מתקיים בהנהגת מידת הדין לבדה, הוצרך לשותף עמה - ואף להקדים לה - את מידת הרחמים. ולכן, גם לאחר ששיתף את מידת הרחמים עם מידת הדין, מכל מקום באופן שאפשר שתנהג מידת הדין לבדה, כפי שעלה במחשבה תחילה, אין מידת הרחמים נוהגת כלל, וכדאיתא בגמ' מנחות דף כ"ט ע"ב, שבשעה שעלה משה למרום, הראהו הקדוש ברוך הוא ששוקלין את בשרו של רבי עקיבא במקולין. אמר לפניו, רבונו של עולם, זו תורה וזו שכרה. אמר לו הקדוש ברוך הוא, שותק, כך עלה במחשבה לפני. ובשעוריו אמר "הגאון זצ"ל שם הביא את דברי ה'צאן קדשים' שם, וכן הוא בשל"ה בפרשת בראשית, דמה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה 'כך עלה במחשבה', היינו דלגודל מעלתו של רבי עקיבא, היה יכול להיות נידון במידת הדין לחוד, בלי שיתוף מידת הרחמים, כפי שעלה מתחילה במחשבה, ע"ש. והיינו משום שכל ענין הנהגת מידת הרחמים אינה לכתחילה, ונוהגת רק כשאי אפשר שתנהג מידת הדין לבדה.

ולכן אף באופן שנוהגת מידת הרחמים, אין מידת הדין מתבטלת, אלא תובעת היא את קיומה במלא חוזקה, ורק שמידת הרחמים גוברת עליה וכובשתה.

וזהו שאנו מבקשים בכל מקום שיקבשו רחמיו של הקדוש ברוך הוא את כעסו, והיינו שתתגבר מידת הרחמים ותכבוש את מידת הדין, ואף כשיעורו מעשינו חלילה את מידת הרוגז, מכל מקום רחם ותזכור.

וזהו ביאור דברי רש"י בפרשת ואתחנן הנ"ל - 'שאתה כובש ברחמים את מידת הדין החזקה', דגם בשעה שהקדוש ברוך הוא מתנהג ברחמים, מכל מקום נוהגת היא מידת הדין במלא חוזקה, ורק שמידת הרחמים גוברת עליה וכובשת אותה.

והנה העירוני דבמדרש ויקרא רבה פכ"ט סימן ג' איתא, שבשעה שהקדוש ברוך הוא יושב ועולה על כסא דין, בדין הוא עולה, מאי טעם 'עלה אלקים בתרועה', ובשעה שישראל נוטלין את שופריהן ותוקעין לפני הקדוש ברוך הוא, עומד מכסא הדין, ויושב בכסא רחמים, דכתיב 'השם בקול שופר', ומתמלא עליהם רחמים, ומרחם עליהם, והופך עליהם מידת הדין לרחמים, אימתי 'בחווד השביעי', ע"כ. וכן הוא במדרש להלן שם סימן ו'. הרי שמידת הדין יכולה היא שתהפך למידת רחמים. אמנם אין זה סתירה לדברינו, דאף שבדאי יש בחינה שמידת הדין נהפכת לרחמים, מכל מקום הרי מבואר בדברי רש"י בפרשת ואתחנן הנ"ל, דיש אופן שמידת הדין קיימת, וצריך שמידת הרחמים תכבוש אותה, ולפי דברינו נמצא, דגם בראש השנה, מלבד מה שנוהג בו הענין המבואר במדרשים הנ"ל שהקדוש ברוך הוא הופך על ידי השופר את מידת הדין לרחמים, עוד יש בחינה שמידת הרחמים כובשת את מידת הדין, וזהו שאנו מבקשים בתפילה כאן, שבזכות העקידה שכבש אברהם אבינו את רחמיו, 'כן יקבשו רחמין את פֶּעֶסֶךָ מעלינו'.

עמק הפרשה

הרה"ג ר' ראובן מלך שווארץ שליט"א

יום תרועה יהי לכם

הנה בהאי שבת לא קוראים פרשת השבוע רגילה אלא קוראים הקריאת התורה דיו"ט, בספר תורה ראשונה קוראים וד' פקד את שרה, ובספר תורה שני קוראים פרשת המוסף דראש השנה.

הנה בפרשת המוסף כתיב "יום תרועה יהי לכם", וזהו המקור היחיד בתורה להמצוא דאורייתא לתקוע בשופר הראש השנה. והדברים נראים תמוהים לכאורה, למה דוקא בפרשת המוסף כתיב האי מצוה, למה אינה כתובה בפרשת אמור, בפרשת המועדים.

והנה הא מיהא לפי צד אחד בירושלמי הוא מובן היטב, דעיי"ש ברפ"ד דמס' ראש השנה, דע"פ המבואר שם י"ל דהתורה רצתה ללמד שיש ייחוד להאי מצוה במקום הקרבנות, דהתם תמיד תוקעין, ואפילו בשבת, משא"כ בשאר מקומות רק תוקעים בחול, ולא בשבת.

אבל פשוט דזהו רק להירושלמי דס"ל דהא דאיתא במשנה בר"ה שם דאין תוקעים במדינה בשבת הוא דין דאורייתא, אבל להבבלי שם דהוא דין דרבנן משום "גזירה דרבה" הדרא קושיא לדוכתא, למה מצוה זו כתובה דוקא בפרשת המוסף, מה שלא מצינו בשאר מצוות. וצע"ע בזה.

אות לחופות
עימוד שוהפך טקסט ליצירה
otf74041@gmail.com | 05276-74041

הפצה פרסום ושיווק ספרים
י. בלוי
עד הבית

לרכישה מוזלת של ספרי המחבר

במקד ההזמנות של י. בלוי
bloy.co.il • 054-856-40-33
bloyseforim@gmail.com

כמו"כ ניתנת האפשרות לקבל את הספרים בחינם
לכתללים, ישיבות ולבתי כנסיות ומדרשות

לפניות, הארות, ולהרשמה לקבלת הגיליון מידי שבוע במייל

ניתן לפנות בכתובת: emekhashavua@gmail.com
או להשאיר הודעה במספר: 516-581-3597 (001)
או בפקס: 1532-5326259
לתרומות והנצחות אפשר לפנות להנ"ל